
*Profesor Antoni Gąsiorowski
ósmym laureatem
Nagrody Lednickiego Orła Piastowskiego*

W 2009 roku dyrekcja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, mając na uwadze historyczną rangę Ostrowa Lednickiego, a także innych ośrodków tworzących tron państwa piastowskiego oraz ich znaczenie dla kultury polskiej, zwróciła się z wnioskiem do Zarządu Województwa Wielkopolskiego o ustanowienie honorowej nagrody, która będzie nadawana osobom i instytucjom polskim lub zagranicznym, wnoszącym szczególny wkład w *zdobywanie i propagowanie wiedzy o Piastach — początkach naszego Państwa oraz działania związane z ochroną piastowskiego dziedzictwa kulturowego*. 12 czerwca 2009 roku wniosek został przyjęty przez Zarząd Województwa, który Uchwałą nr 2694/2009 ustanowił „Nagrodę Lednickiego Orła Piastowskiego”.

Nagrodę przyznaje raz w roku Marszałek Województwa Wielkopolskiego. Wnioski kandydatów do nagrody rozpatruje i wyłania Kapituła Nagrody w 2016 roku działająca w następującym składzie: ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski, ksiądz arcybiskup Stanisław Gądecki Metropolita Poznański, prof. dr hab. Bronisław Marciniak Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa Dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, pani Jolanta Goszczyńska Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, prof. dr hab. Krzysztof Mikulski Prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego, prof. dr hab. Krzysztof Walenta Prezes Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich i Jacek Wrzesiński sekretarz Kapituły.

W styczniu 2016 roku na ręce Kapituły wpłynął wniosek Zakładu Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Sredniowieczu, Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN w Poznaniu o uhonorowanie Nagrodą Lednickiego Orła Piastowskiego pana prof. dr. hab. Antoniego Gąsiorowskiego, podpisany przez pana prof. Tomasza Jurka.

Kapituła Nagrody na posiedzeniu 22 kwietnia br. rozpatrzyła wniosek i jednogłośnie podjęła uchwałę przyznającą Nagrodę panu prof. dr. hab. Antoniemu Gąsiorowskiemu.

Profesor dr hab. Antoni Gąsiorowski jest wybitnym historykiem mediewi-
stą związanym rodzinnie i zawodowo z Wielkopolską, z Poznaniem. Urodzony
w 1932 roku jest doskonałym reprezentantem pokolenia lat 30. i losów (na szczęście
nie nazbyt tragicznych) bohaterów urodzonych w tamtych czasach. Urodzony Po-
znaniak, pochodzi z rodziny o silnych korzeniach patriotycznych — ujawniających
się na polu politycznym i kulturalnym. Jego rodzina od pokoleń działała bardzo
aktywnie na terenie Wielkopolski — na polach patriotycznym, społecznym i kul-
turowym. Angażowała się zarówno w kolejne zrywy powstańcze, jak i organizowała
przedsięwzięcia w zakresie wydawniczym, medycznym czy społecznym, tworząc
m.in. zręby pod powstanie Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego. Antoni
Gąsiorowski wyrastał w duchu poczucia patriotyzmu i kultu pracy organicznej.

Maturę przyszyły Profesor zdawał w poznańskim gimnazjum im. Karola
Marcinkowskiego i w 1950 roku rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Niestety pierwszy etap studiów skończył
się dla niego nagle w 1953 roku, kiedy ze względów politycznych Profesor nie
ukończył studiów w normalnym trybie. Egzamin magisterski zdawał w 1959 roku
na uniwersytecie poznańskim w trybie eksternistycznym na seminarium profesora
Kazimierza Tymienieckiego, który otoczył młodego historyka swoją opieką. Po
zakończeniu „przygody” uniwersyteckiej w latach 50. podejmował liczne prace
dorywcze, które znakomicie przygotowały Go do podjęcia późniejszej pracy na-
ukowej i badawczej. W okresie 1953–1956 gromadził m.in. materiały źródłowe dla
poznańskich i warszawskich mediewistów. Paradoksalnie drogę do tytułu profesora
ułatwiła Antoniemu Gąsiorowskiemu cenzura! Otóż początki jego pracy łączą
się z zaangażowaniem w filii Biblioteki Raczyńskich w Śremie (nieistniejąca),
następnie w Kronice Miasta Poznania i w końcu w redakcji Wydawnictwa Poznań-
skiego. I właśnie tak pięknie rozpoczęta współpraca z Wydawnictwem skończyła
się nagłym rozwiązaniem umowy na skutek interwencji cenzury i przymusowej
redukcji etatów!

Początek publikacji Profesora to rok 1957, gdy w Kronice Miasta Poznania
tegoroczny Laureat Nagrody Lednickiego Orła Piastowskiego wydał dwa pierwsze
artykuły — jeden poświęcony wydarzeniom poznańskim roku 1956 i drugi doty-
czący setnej rocznicy powołania PTPN. Wkrótce też (1960) jego praca magisterska
poświęcona tzw. prawu niemieckiemu w Małopolsce w XIII i XIV wieku ukazała
się w prestiżowym wydawnictwie naukowym — w Rocznikach Historycznych.

Pracę, która na zawsze związała Laureata z nauką, rozpoczął w 1958 roku
w poznańskim ratuszu będącym oddziałem Muzeum Narodowego. Od 1962 roku
związał się z Polską Akademią Nauk. Początkowo pracował w Zakładzie Słowia-
noznanstwa, a następnie w Instytucie Historii, gdzie objął kierownictwo Pracowni
(później Zakładu) Słownika Historyczno-Geograficznego Ziemi Polskich w Śre-
dniowieczu. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1978 roku, zwyczajnego
w roku 1990.

Praca doktorska Antoniego Gąsiorowskiego dotyczyła zagadnień zarządu admi-
nistracji Wielkopolski późnośredniowiecznej i wyznaczała nurt badawczy Laureata

poświęcony dziejom administracji średniowiecznej. Kierunek ten kontynuował jeszcze w swej pracy habilitacyjnej poświęconej średniowiecznym urzędnikom wielkopolskim. Niejako przy okazji pojawiały się inne prace autorstwa Profesora — opracowania przyczynkarskie, rozprawy, recenzje. Przez niego też została zainicjowana fundamentalna praca składająca się z kilkunastu tomów, a dotycząca urzędników dawnej Rzeczypospolitej od XII po XIV wiek. Seria ta ukazuje się do dziś. Innym wielkim dziełem Profesora jest praca nad *Słownikiem Historyczno-Geograficznym Ziem Polskich*. Na osobną uwagę zasługuje inicjatywa i praca nad materiałami źródłowymi, które zaowocowały wydawnictwem niezwykle ważnym, kontynuowanym i zbierającym dokumenty związane ze średniowieczną Wielkopolską — *Kodeksem Dyplomatycznym Wielkopolskim*. A trzeba tu jeszcze dodać prace poświęcone walce o władzę i liczne biogramy postaci ze średniowiecza, które ukazały się m.in. w *Wielkopolskim Słowniku Biograficznym* redagowanym także przez Laureata.

Naukowy dorobek prof. dr. hab. Antoniego Gąsiorowskiego skupiał się na badaniach Wielkopolski, zawsze z uwzględnieniem perspektywy ogólnopolskiej i europejskiej. Profesor uczestniczył też w licznych opracowaniach historii regionalnej. Jest inicjatorem i inspiratorem szeregu przedsięwzięć w zakresie wydawania źródeł historycznych. Był także redaktorem niezwykle istotnych wydawnictw naukowych, m.in.: *Rocznika Historycznego*, *Słownika Starożytności Słowiańskich*, *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego w średniowieczu*.

Tak więc wyraźnie możemy wydzielić dwa główne obszary naukowej działalności Profesora — źródłoznawczy i związany z problematyką administracji średniowiecznej. Na styku tych dwóch obszarów pojawił się trzeci nurt zainteresowań, mianowicie podróże panujących. Należy podkreślić, że wymienione tu zagadnienia i wspomniane obszary badań zawsze orientują się wokół Wielkopolski i Poznania okresu średniowiecza.

Badaczom epoki piastowskiej dał Profesor najbardziej podstawowe instrumenty naukowe w postaci nowej serii *Kodeksu Dyplomatycznego Wielkopolski*, *Słownika historyczno-geograficznego*, spisu urzędników, haseł biograficznych w *Wielkopolskim słowniku biograficznym* i *Polskim słowniku biograficznym*.

Bez wątpienia praca naukowa, badania nad osadnictwem, dziejami administracji, wokół walki o władzę w średniowieczu to prawdziwe pasje profesora Antoniego Gąsiorowskiego. Jest jednak jeszcze pasja, o której mniej wiemy — to taternictwo! Przez ćwierć wieku wspinał się na szczyty Europy i Azji. Był członkiem Klubu Wysokogórskiego, a także Polskiego Związku Alpinizmu.

Profesor obie pasje — pracę naukową i taternictwo — łączy z działalnością w społecznym ruchu naukowym. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, gdzie od 1978 roku wchodził w skład Zarządu Głównego, a w latach 1982–1991 był jednym z wiceprezesów. Od 1965 roku jest członkiem (obecnie członkiem honorowym) Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, którego jednym z założycieli był jego pradziad. Przez trzy kadencje Antoni Gąsiorowski pełnił funkcję Prezesa.

W trakcie swojej działalności naukowej profesor Antoni Gąsiorowski przyczynił się do upowszechnienia wiedzy z zakresu średniowiecznych dziejów Polski piastowskiej, dlatego też przyznanie Panu Profesorowi honorowej Nagrody Lednickiego Orła Piastowskiego jest jak najbardziej uzasadnione i wskazane.

Uroczystość wręczenia Nagrody Laureatowi odbyła się 25 maja na Ostrowie Lednickim, po wotywniej mszy świętej celebrowanej w kaplicy przy palatium na Ostrowie Lednickim przez ks. abp. Józefa Kowalczyka Prymasa Seniora w intencji księcia Mieszka I w rocznicę jego śmierci i w intencji dynastii piastowskiej.

Ryc. 1. Profesor Antoni Gąsiorowski — laureat Nagrody Lednickiego Orła Piastowskiego w roku 2016; fot. Andrzej Ziółkowski